

Lasten tunneosaamista koskeva koulutus Liettuassa (VEIK - Vaiko emocijų išraiškos kontrolės ugdymo programa)

1. Tarpeisiin ja haasteisiin vastaaminen

Oppilaiden ja koulutuksen keskeyttäneiden henkilöiden perustaitojen heikentyminen on ongelma, jota ei ole selvitetty. On olemassa näyttöä siitä, että tunneosaaminen vaikuttaa oppilaan onnistuneeseen sopeutumiseen ja koulutussaavutuksiin.

Tutkimuksen mukaan lapsilla, joiden tunneosaaminen on puutteellista, on heikommat valmiudet sopeutua kouluelämään (alemmat koulutussaavutukset, koulupoissaolot). Heillä on vaikeuksia antaa tunnustusta tovereilleen ja hallita omia tunteitaan, minkä vuoksi he käyttäytyvät aggressiivisesti. Koulut yrittävät ratkaista näitä ongelmia eri tavoin. VEIK-ohjelma on innovatiivinen, koska melko pitkän ajan kuluessa sillä on koulutettu lapsia tunnistamaan ja nimeämään tunteitaan, kommunikoimaan ja hyödyntämään muita sosiaalisia taitoja, hallitsemaan voimakkaita tunteita ja ratkaisemaan ongelmia päivittäisessä elämässä.

2. Toimien taso

Yleinen (osoitettu kaikille oppilaille).

3. Toimien intensiivisyys

VEIK-ohjelma keskittyy lasten jatkuvaan tunne-elämän kehitykseen. Perheasioiden instituutin mukaan lasten päivähoitokeskusten käytännössä VEIK-ohjelman ehdotettu kesto on 33 tilaisuutta lapsille (kolme kertaa viikossa) ja kolme tilaisuutta vanhemmille. Yhteen tilaisuuteen varataan lapsille puolitoista tuntia ja aikuisille kolme tuntia.

Koulun sidosryhmälle (hallintohenkilöstö ja opettajat) annetaan kuuden tunnin koulutus VEIK-ohjelman perusteista.

4. Kohderyhmä ja ikäryhmä

Kohderyhmä on 8–18-vuotiaat lapset ja nuoret, joilla on sosiaalista tunneosaamista ja sosiaalisia taitoja koskevia puutteita. Ohjelma on tarkoitettu myös heidän vanhemmilleen ja opettajille.

5. Toimenpiteen toteuttamisen edellyttämät olosuhteet ja vaiheet

1. Ensinnäkin koulu päättää ohjelman tarpeesta.
2. Toiseksi koulupsykologit ja sosiaaliohjaajat (kaksi kummastakin koulusta) hankkivat pätevyyden johtaa lasten VEIK-ryhmää. VEIK-kouluttajan koulutusohjelman kesto on 96 tuntia koulutusta ja 20 tuntia ohjausta.
3. Koulutuksen jälkeen VEIK-kouluttajat ovat vastuussa lapsiryhmän valinnasta koulussa.

Kriteerit, joiden perusteella lapset valitaan VEIK-ryhmään ovat emotionaalisten ja sosiaalisten taitojen puute. VEIK-ryhmän lapset osallistuvat vapaaehtoisesti ja koulujen sosiaalipedagogien, psykologien ja kouluttajien suosituksesta. Lasten motivoiminen osallistumaan ohjelmaan on yksi VEIK:n tärkeimmistä osista.

Lapsille järjestetään neljä VEIK-ryhmän toimintoa kolmesti viikossa noin kolmen kuukauden ajan. Opettajien ja vanhempien toiminnot järjestetään samanaikaisesti.

Lasten kannalta on tärkeä luoda epävirallinen, hiljainen ja mukava ympäristö: hällinältä suojaaminen, riittävä valaistus ja mukavat tuolit (tällä autetaan pitämään kiinni henkilökohtaisista rajoista). Jos mahdollista, tila voidaan jakaa kahteen osaan: yksi keskusteluille, roolipeleille ja ongelmanratkaisulle sekä toinen peleille, piirustukselle ja muulle vastaavalle.

Kukin koulu päättää toiminnan tarkan ajankohdan: sitä voidaan järjestää luokkaopetuksen jälkeen tai sitä ennen (jos lapsi aloittaa koulun iltapäivällä).

6. Päätöksenteko tuen tyypistä ja mahdolliset mukautukset

VEIK-kouluttajat ja koulun ammattihenkilöstö (psykologit, sosiaalipedagogit ja opettajat) päättävät yhdessä, onko VEIK-ohjelmaan osallistuminen lapselle tarpeellista. Sopimukset tehdään lapsen ja VEIK-kouluttajan sekä lapsen vanhempien ja VEIK-kouluttajan välillä. Lapsen tehtävä on osallistua aktiivisesti ohjelmaan (esim. roolipelailu istunnon aikana, osallistuminen keskusteluihin, kotitehtävät).

7. Toimenpiteen toteutus ja sidosryhmät

Ohjelman tekijänoikeuden haltija on perheasioiden instituutti (Kaunas, Liettua). Tämän instituutin henkilöstö (psykoterapeutit, psykologit, sosiaalityöntekijät) tarjoaa VEIK-kouluttajille koulutusta, ohjausta, käsikirjoja ja esimerkkejä lasten kotitehtäviksi.

VEIK-ohjelmaa toteutetaan kouluyhteisössä järjestelmällisesti: siihen osallistuvat vanhemmat, lapset, koulutushenkilöstö, hallinto ja kansalaisjärjestöt.

VEIK-kouluttajilla on erilaisia tehtäviä, kuten lasten valinta ryhmään ja kouluttaminen, koulujen muiden sidosryhmien kouluttaminen, vanhempien

ryhmä ja yksilöllinen toiminta vanhempien ja lasten kanssa, lasten osaamisen arviointi sekä VEIK-ryhmän ylläpitäminen ja ohjelman jatkuvuus.

8. Kokonaisvastuu toteutuksesta

Ohjelman tekijänoikeuden haltijat ovat vastuussa toimenpiteen toteutuksesta ja ohjelmaa toteuttavista kouluista.

9. Toimenpiteen käyttöönoton esteet

Vaikeudet ohjelman toteutuksessa:

- 1) VEIK-ohjelma on melko pitkäkestoinen (noin kolme kuukautta), ja ohjelmaan osallistuminen jää lasten ja vanhempien vastuulle.
- 2) Ohjelmaan ennen oppitunteja tai niiden jälkeen osallistuvat lapset aiheuttavat joskus opettajille ja vanhemmille ongelmia, koska toimintaa on järjestettävä koko päiväksi.
- 3) Ohjelman toteutuksen rahoittaminen.

Ongelmien ratkaiseminen:

- 1) Vanhempien alustava haastattelu. Sen jälkeen, kun VEIK-ryhmään on osallistuttu kuukauden verran, vanhemmat tavallisesti huomaavat myönteisiä muutoksia osallistuneen lapsen käyttäytymisessä. Tämä kannustaa vanhempia pitämään lapsensa ohjelmassa ja motivoimaan itseään muuttamaan omaa käyttäytymistään.
- 2) Tarvitaan jonkin verran aikaa ja keskusteluja, mutta koululla ja opettajalla on motivaatiota järjestää tämä, koska muutos voidaan panna merkille lasten käyttäytymisen lisäksi myös koulun kommunikaatiokulttuurissa.
- 3) Koululla ei ole aina riittävää rahoitusta. Joskus ne käyttävät oppilaita varten opettajien ammatilliseen kehittämiseen osoitettuja varoja, joskus ohjelman tekijänoikeuksien haltija saa rahoitusta eri rahastoista.

10. Toimenpiteen seuranta ja arviointi

VEIK-ohjelman seuranta ja arviointia järjestävät VEIK-kouluttajat ja perheasioiden instituutti. Kaikki lapset, vanhemmat ja luokanopettajat täyttävät ennen ryhmätapaamista ja sen jälkeen kyselyn, jolla mitataan vahvuuksia ja vaikeuksia.

11. Toimenpiteen tulokset

Tulokset osoittavat, että VEIK-ohjelman toteuttamisen jälkeen tällaisiin luokkiin osallistuneilla lapsilla on vähemmän fyysisiä ja tunne-elämän vaivoja. He valittavat harvemmin päänsärkyä tai vatsakipua, he vaikuttavat vähemmän huolestuneilta ja vähemmän aroilta, ja heillä on esimerkiksi vähemmän kiukunpuuskaa. Vaikuttaa siltä, että näillä lapsilla esiintyy vähemmän käyttäytymishäiriöitä (he noudattavat useammin sääntöjä, riitelevät

vähemmän muiden lasten kanssa sekä valehtelevat ja varastavat vähemmän) ja he ovat varmempia ja suosittumia muiden oppilaiden keskuudessa.

12. Resurssit ja rahoitus

EU:n varat ja valtion talousarvio.

Kustannukset yhdelle koululle ovat noin 3 800 euroa, joka kuluu materiaaleihin, VEIK-opettajien, koulun hallinnon ja muiden koulun opettajien koulutukseen liittyviin kustannuksiin.

13. Toimenpiteen nykyinen tilanne

VEIK-ohjelma jatkuu 25 koulussa Liettuassa.